

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

БЕСКЛЕТНИЙ Сергій Євгенович

УДК 32 : 008] : 378-057.87(477)(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

23.00.03 – політична культура та ідеологія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ - 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник -

доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент НАН України
АНДРУЩЕНКО Віктор Петрович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, ректор.

Офіційні опоненти:

доктор політичних наук, професор
КОРНІЄНКО Валерій Олександрович,
Вінницький національний технічний
університет, завідувач кафедри
українознавства, політології і права;

кандидат політичних наук, доцент,
КОЗЬМА Василь Васильович,
Національний університет фізичного
виховання та спорту України,
доцент кафедри філософії, історії та
соціології.

Захист відбудеться 22 березня 2013 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.12 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 21 лютого 2013 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. А. Остапенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми обумовлена потребами практики, насамперед, необхідністю вивчення ролі цінностей у демократичній політичній культурі суспільства, молоді зокрема в умовах як глобалізації та активної інформатизації життя, інтеграційного поступу, так і глибоких соціальних, економічних суперечностей, криз тощо.

Ці процеси вносять суттєві зміни в сучасне життя, у відносини між суб'єктами політики. Вони формують нові цінності, світоглядні, соціокультурні, політичні орієнтири та пріоритети, ставлення людини до природного, культурного, політичного середовища, формують новий тип політичної свідомості, політичної культури тощо.

Не менш серйозні трансформації політичної культури відбуваються під впливом зміни внутрішніх економічних, політичних та соціокультурних реалій в Україні – розбудова держави, утвердження ринкових та демократичних інновацій, зміни в економічній, політичній, соціальній структурах суспільства тощо. Демократизація відбувається в усіх сферах суспільного життя в Україні. У політичній сфері – це перегляд змісту і функцій інститутів влади, політичних еліт, а також характеру взаємодії політичних структур і громадянського суспільства. Ці процеси супроводжуються складними та суперечливими проблемами формування ціннісної основи розвитку суспільства. За цих умов молодій особі непросто зорієнтуватися у розмаїтті сучасних соціально-політичних відносин, зробити політичний вибір, визначити свою політичну позицію.

Актуальність вивчення проблеми формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді сучасного українського суспільства обумовлене також і особливим статусом, місцем, роллю, значенням молоді, й студентської зокрема у всіх соціально-економічних, політичних, духовних та інших перетвореннях як у будь-якому конкретному суспільстві, так і у прогресивному поступі людства загалом. Молодь і студенти завжди виступали силою, яка не лише мріє про позитивні зрушення, але й своєю практичною участю здатна наблизити її у параметрах, визначених конкретною ситуацією, обставинами місця і часу.

Окреслена проблематика досліджується різними науковими галузями – філософією, політологією, психологією та педагогікою. Проте її вивчення не можна вважати остаточно вичерпним і завершеним. Політичні орієнтації, політична культура молоді є такими, які співвідносяться з умовами суспільно-політичного розвитку. Розпорошеність ідеалів молоді, розмитість їх світоглядно-ціннісних принципів і орієнтацій актуалізує проблему цілеспрямованої виховної роботи з тим, щоб налаштувати молодь і студентів на

засвоєння демократичних цінностей, ідеалів соціально-правової держави, застерегти від маніпуляції та пристосовництва. Зокрема, глибокого наукового аналізу потребують проблеми аксіологічної складової демократичної політичної культури студентської молоді; вивчення співвідношення уявних та реальних демократичних цінностей у політичній культурі сучасної студентської молоді в Україні; дослідження феномену демократичної політичної культури студентської молоді як поєднання усвідомлених демократичних цінностей та демократичних форм політичної участі; вивчення політичної волі і політичного передчуття як значимих компонентів політичної культури та особливостей їх прояву у сучасної студентської молоді. Окремої дослідницької уваги потребують питання соціокультурної динаміки цінностей політичної культури студентів в трансформаційний період, зміни політичних пріоритетів сучасної студентської молоді, характеру політичної участі протягом двадцяти років незалежності української держави; проблема маніпуляції свідомістю студентської молоді в період здійснення масштабних політичних акцій та виборчих кампаній. Ретельно вивченими мають бути напрями та тенденції формування демократичних політичних цінностей сучасної студентської молоді; питання формування громадянської позиції та політичної участі; місце та роль викладацьких кадрів у формуванні демократичних цінностей сучасної студентської молоді.

Враховуючи актуальність і недостатньо повну обґрунтованість означених проблем, автор обрав тему формування цінностей демократичної культури сучасної української студентської молоді у якості предмета дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах Тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, науковий напрям «Дослідження проблем гуманітарних наук», затверджений Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 7 від 31 січня 2008 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої Ради НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 24 квітня 2008 року).

Мета дисертаційного дослідження полягає у вивченні особливостей формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді, що обумовлюються впливом зовнішніх (процеси глобалізації, інформатизації, технологізації суспільних відносин тощо) і внутрішніх (процеси політичної, економічної та соціокультурної трансформації в сучасній Україні) чинників.

Реалізація мети визначила **дослідницькі задачі:**

- проаналізувати теоретико-методологічні засади дослідження категорії політичної культури у політичній науці;
- виокремити особливості студентства як соціальної групи й як суб'єкта та об'єкта формування демократичної політичної культури;
- дослідити методологічні засади аналізу аксіологічної складової демократичної політичної культури студентської молоді;
- визначити зміст та умови формування цінностей демократичної політичної культури сучасної української студентської молоді;
- проаналізувати зміни ціннісних пріоритетів політичної культури студентської молоді протягом періоду незалежності України та з'ясувати чинники, які їх обумовлюють;
- окреслити тенденції засвоєння і втілення цінностей демократичної політичної культури студентської молоді в сучасній Україні;
- проаналізувати роль інститутів політичної соціалізації у контексті формування демократичної політичної культури молоді за сучасних умов розвитку суспільства;
- через зв'язок категорій «політична соціалізація», «політичне виховання» і «політична освіта» дослідити значення системи вищої освіти як соціального інституту та її значення у формуванні демократичної політичної культури студентської молоді.

Об'єктом дослідження є політична культура молоді; **предметом** – особливості формування цінностей демократичної політичної культури в умовах трансформації сучасного українського суспільства.

Методологічну основу дослідження становить комплекс філософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що забезпечують єдність гносеологічного, соціально-філософського і політологічного аналізу політичних цінностей, політичної культури у зв'язку з іншими компонентами соціокультурного та політичного життя соціуму.

Основними методами, за якими здійснювалося дослідження є діалектичний, біхевіористичний, герменевтичний, порівняльний, структурно-функціональний та ін. Використання цих методів у взаємозв'язку і взаємодоповненні дозволило виявити суперечності досліджуваної проблеми, причини, які до цього спонукають, чинники та умови розв'язання суперечностей, обґрунтувати відповідні висновки. Діалектичний метод, насамперед, дозволив дослідити проблему демократичної політичної культури у її цілісності і у взаємозв'язку окремих складових; герменевтика – забезпечила проникнення в середину процесу формування цінностей демократичної політичної культури, його сутність. У дисертації вагоме значення мають методи системного та структурно-функціонального аналізу. При цьому політична культура розглядається як складне утворення, що виконує певну роль у більш

загальній системі. На основі структурно-функціонального методу проаналізовано один з основних структурних компонентів політичної культури – політичні цінності, досліджено цінності демократичної політичної культури студентської молоді та чинники її формування. Порівняльний метод дав змогу уточнити місце, роль політичної освіти та просвітництва у системі інших засобів формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді. Використовувався також міждисциплінарний підхід до дослідження феномену демократичної політичної культури студентської молоді, де залучені фундаментальні положення філософії, політології, соціології, психології і педагогіки.

Емпірична основа дослідження ґрунтується на результатах соціологічних досліджень молоді, які проводилися Інститутом соціології НАН України, Українським НДІ проблем молоді, Національним інститутом стратегічних досліджень, Українським Інститутом соціальних досліджень імені О. Яременка, Українським центром економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова, фондом «Демократичні ініціативи», центром «Соціальний моніторинг» та іншими соціологічними службами.

Наукова новизна полягає у здійсненні комплексного аналізу проблеми формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді в умовах соціально-політичних змін сучасного українського суспільства. У дисертації:

Уперше:

– на основі вивчення ролі та значення ціннісного компоненту в системі політичної культури запропоновано авторське бачення феномену політичної культури як ціннісно-нормативної системи, складники якої (цінності, ціннісні орієнтації) у суспільствах, що трансформуються, здатні до якісних змін, які обумовлюються значенням конкретних цінностей та їх конфігурацією на певному етапі суспільної трансформації. Це бачення доповнює розуміння політичної культури як частини загальної культури суспільства, яка формується і виявляється у процесі політичного життя, як історично і соціально зумовлений продукт політичної життєдіяльності людей, їх політичної творчості;

– визначено та проаналізовано основні чинники, що впливають на формування цінностей демократичної політичної культури сучасної студентської молоді: зовнішні чинники – процеси глобалізації, інформатизації, технологізації суспільних відносин, демократизації міжнародних відносин, активізації міжнародних культурних зв'язків; внутрішні чинники – суперечності державотворчого процесу, становлення демократії та ринкових відносин в Україні;

– визначено, що система цінностей демократичної політичної культури сучасного українського студентства відображає загальний стан демократизації

політичної культури українського суспільства і формується на основі принципу людиноцентризму, пріоритету прав людини і громадянина у побудові суспільних відносин, цінностей свободи, відповідальності, рівності, плюралізму, консенсусу, порядку, стабільності, толерантності, безпеки та інших.

Поглиблено:

– ідею про те, що стрижневий компонент політичної культури – цінності, в умовах демократизації політико-культурної сфери здатні до оновлення та адаптації до сучасних умов;

– положення про те, що формування цінностей демократичної культури відбувається двома основними шляхами: стихійно, тобто шляхом освоєння та усвідомлення особистістю практичного політичного досвіду та цілеспрямовано – у процесі політичного виховання, політичної соціалізації особистості й, насамперед, шляхом політичної освіти та просвітництва.

Дістало подальшого розвитку:

– обґрунтування ідеї про те, що в Україні основними каналами отримання політичної інформації молоді є засоби масової інформації та засоби масової комунікації та розкрито важливість політичної освіти та просвітництва, які є одними з основних засобів політичної соціалізації студентської молоді і за допомогою яких формування демократичних політичних цінностей студентів набуває цілісної, системної якості.

Практичне значення дисертації полягає у побудові сучасної моделі політичних цінностей української студентської молоді, адекватної політичним реаліям, що обумовлюються впливом зовнішніх (глобалізація та інформаційна революція) та внутрішніх (розбудова державності, становлення демократичних та ринкових відносин) чинників. Положення дисертації можуть бути використані як методологічна основа для подальших досліджень проблем демократичної політичної культури студентської молоді в умовах трансформації суспільства; у вдосконаленні напрямів молодіжної політики; у навчально-виховній роботі зі студентами; при підготовці і читанні навчальних курсів і спецкурсів соціально-політичного спрямування для студентів, у підготовці навчальних посібників і підручників.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах, а саме: III Всеукраїнській науково-методичній конференції «Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи» (Івано-Франківськ, 2006 р.); Другі міжнародні драгоманівські читання (Київ, 2006 р.); Міжнародній науковій конференції «Треті юридичні читання» (Київ, 2007 р.); Міжнародному науково-практичному семінарі «Інноваційна освіта для XXI століття» (м. Київ, 2007).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 5 наукових праць у фахових наукових виданнях з політичних наук.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (250 найменувань). Загальний обсяг дисертації – 200 сторінок, із них основна частина дисертації – 175 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **«Вступі»** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет дослідження, його мету та завдання, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення, а також наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, структуру дисертації.

Перший розділ – **«Теоретико-методологічні проблеми аналізу демократичної політичної культури студентської молоді»** – присвячений аналізу джерельної бази дослідження та з'ясуванню концептуальних підходів до вивчення демократичної політичної культури та визначення характерних ознак демократичної політичної культури студентської молоді.

У підрозділі 1.1 – *«Політична культура як предмет політологічного дослідження: теоретичний та методологічний аналіз»* – розглянуто основні загальнотеоретичні та методологічні підходи до вивчення поняття «політична культура» у зарубіжній та вітчизняній політичній науці.

Визначається, що поняття політичної культури досліджується у науковій літературі політологічного, філософського, культурологічного та психолого-педагогічного плану, у працях зарубіжних науковців, зокрема Г. Алмонда, Х. Арендт, П. Бурдьє, М. Вебера, С. Верби, Є. Вятра, Д. Дівайна, Л. Дітмера, С. Ліпсета, Л. Пая, У. Розенбаума, Р. Роуза та інших. Розглянуто підходи до розуміння сутності політичної культури у працях російських вчених – Е. Баталова, Ю. Владікової, К. Гаджиєва, О. Демідова, Ю. Жданова, Т. Заславської, Л. Гозмана, Ю. Ірхіна, Б. Капустіна, Ю. Крижанича, І. Левіна, Л. Мамута, А. Міграняна, О. Панаріна, В. Решетнікова, О. Шестопал та інших.

У вітчизняній науковій літературі окремі проблеми політичної культури та ролі молоді і студентства у сучасних суспільних процесах аналізуються у працях В. Андрущенко, В. Антоненка, В. Бабкіна, О. Бабкіної, Ф. Баранівського, В. Бебика, В. Боровика, В. Бортнікова, І. Варзаря, В. Васютинського, К. Ващенко, Д. Видріна, В. Воронкової, Н. Гедікової, М. Головатого, Є. Головахи, В. Горбатенка, В. Драговця, І. Жадан, М. Катаєвої, А. Карнаух, О. Картунова, В. Козьми, А. Кормич, В. Корнієнка, Є. Комарова, В. Кременя, І. Кресіної, А. Лузана, Н. Лук'янової, В. Мельника, А. Місуно, О. Морозової,

В. Москаленка, О. Нагорної, М. Остапенко, В. Пазенка, Н. Паніної, М. Пірен, О. Ребкала, М. Рибачука, В. Рябіки, С. Рябова, О. Чередніченка, В. Якушика та інших.

Аналізуються підходи до визначення феномену політичної культури та розкривається її основне призначення – регулювання політичної поведінки, політичних відносин. На основі аналізу різних підходів щодо сутності, типів, структури політичної культури у роботі визначаються її рівні: орієнтаційний, який лежить в основі політичної діяльності, це: орієнтації, система цінностей, символів, вірування і установки індивідів на політичні дії; рівень духовно-практичної діяльності, зокрема реалізація політичних знань, ціннісних орієнтацій і моделей поведінки індивідів і соціальних груп; інституційний – культура функціонування політичних інститутів.

У підрозділі 1.2 – *«Демократична політична культура студентської молоді»* – розкриваються особливості студентства як соціальної групи й як суб'єкта та об'єкта формування демократичної політичної культури.

Аналізуючи молодь як суб'єкт політичного життя, автором визначається багатоманітність підходів до категорії «молодь» та окреслюються актуальні питання дослідження цієї соціальної групи у нинішніх умовах – усвідомлення поняття свободи як невід'ємного права людини (свобода як максимум можливостей самореалізації); вплив змін в політичній, економічній і духовно-культурній сферах на ступінь сприйняття демократичних цінностей та формування відповідних моделей поведінки.

Систематизовано погляди науковців щодо змісту студентства як соціальної групи. Попри суперечливі підходи до визначення, науковці єдині в тому, що студентство – це суб'єкт та об'єкт відтворення й використання інтелектуального потенціалу суспільства, що опановує відповідні знання та в якості фахівців матиме можливість привести в рух матеріальні, соціально-політичні та інтелектуальні його сили. Основна діяльність студентства – це оволодіння знаннями та практичними навичками з метою виконання в подальшому функцій інтелігенції.

Автор аналізує основні ознаки студентської групи – динамічність, діалектичне поєднання суперечливих рис, що обумовлено станом соціального росту, процесом фізичного, політичного, морального та естетичного розвитку. З одного боку, для неї властиві романтизм, цілеспрямованість до майбутнього, бажання набути власний соціальний досвід, максималізм, творча активність, відносно велика рухливість, з іншого – певний скептицизм у сприйнятті попереднього соціально-історичного розвитку, елементи організаційної нестійкості.

Проаналізовано низку чинників, що впливають на формування політичної культури студентської молоді: інституційний (особливості політичної системи,

стану і форми політико-державних інститутів); нормативний (система існуючих політико-правових норм); ідеологічний (втілення певних ідей і цінностей у суспільну свідомість; наявність різних ідеологій); політико-культурний (політичні орієнтації, установки, традиції, стереотипи, міфи, які культивуються у суспільстві); демографічний (належність людини до певної вікової групи, у нашому випадку – молоді, зокрема студентської молоді); статусно-рольовий (соціальна структура суспільства – належність людини до певного класу; соціально-економічний, духовно-інтелектуальний і політичний статус як родини студента, так і його особистий); психологічний (політичне мислення, політичні почуття, емоції, які притаманні молоді і студентству). Запропоновано авторську класифікацію чинників, що впливають на формування демократичної політичної культури сучасної студентської молоді: зовнішні (процеси глобалізації, активні процеси інформатизації та технологізації сучасного життя) та внутрішні (демократизація суспільних сфер нашого суспільства). Серед останніх аналізується суперечливий характер демократичних перетворень в Україні; наявність дуже широкого спектру, до того ж не завжди ефективних політичних партій і рухів; конкуренція на рівні масової свідомості декількох систем цінностей; недостатній рівень політичної та правової освіти; суперечливість підходів до історичного минулого та майбутнього України; особливості покоління (зростання ціннісного та майнового розшарування); наявність регіональних відмінностей. Визначається, що ці та інші проблеми впливають на якість формування та засвоєння демократичних цінностей – демократії, політичної свободи, політичної участі, соціальної та політичної відповідальності, справедливості, політичних прав людини та їх гарантії – серед студентської молоді.

Другий розділ – **«Ціннісна складова політичної культури студентської молоді»** – присвячений аналізу аксіологічної складової політичної культури студентської молоді в умовах сучасної трансформації українського суспільства.

У підрозділі 2.1 – «Методологічні засади дослідження ціннісної складової демократичної політичної культури студентської молоді» – обґрунтовується використання загальнофілософських та спеціальних принципів, підходів і методів дослідження, які забезпечують єдність філософського, гносеологічного, соціологічного та політологічного аналізу політичних цінностей та орієнтацій сучасної студентської молоді. Зокрема автором розкривається необхідність використання принципів об'єктивності, історизму; цивілізаційний, системний та міждисциплінарний підходи; діалектичний, структурно-функціональний компаративний, формально-логічний методи при дослідженні категорій «цінність», «політичні цінності», «ціннісна складова демократичної культури».

У роботі проаналізовано різні підходи до розуміння поняття «цінність», що надало можливість визначити політичні цінності як сукупність соціально-

психологічних утворень у політичній культурі суспільства, ідеалізованих буденною свідомістю громадян, що відображають значення певних об'єктів, явищ, ідей, подій і процесів суспільно-політичного буття для людини, групи людей чи суспільства в цілому, виражають їх орієнтаційну спрямованість і є комплексними ознаками політичного режиму.

До цінностей політичної культури автором віднесено демократію, політичну свободу, політичну участь, політичний плюралізм, політичну відповідальність, соціальну справедливість, політичні права людини та їх гарантії, політичну компетентність. Окреслені політичні цінності можуть розглядатися і як політичний ідеал, тобто те, чого суспільство ще повинно досягти у своєму розвитку.

У дисертації відзначається, що політична культура має щонайменш три виміри, які нерозривно зв'язані один з одним і формують її ціннісну систему: рівень міжнародний, міждержавний (цінності міжнародного рівня, міжнародної політичної участі, які визнаються і схвалюються світовою спільнотою – цінності миру, безпеки, права і свободи громадян, демократія, свобода, рівність, мультикультурність, стабільність); рівень держави (патріотизм, суверенітет, незалежність, добробут, порядок тощо). Ці цінності усвідомлюються і визнаються переважно усім суспільством, окремими соціальними групами. Розбіжності їх сприйняття можуть обумовлюватися регіональними, віковими факторами. Мова йде про використання української мови як державної у процесі навчання та спілкування в громадському житті, розуміння патріотизму, заснованому на українському (національному чи етнічному) факторі, визначенні стратегічних партнерів, членства в міжнародних організаціях, зокрема в НАТО тощо. Третій – це індивідуальний вимір, який складається з двох діалектично протилежних складових – особистісного та соціального. Політична культура окремого індивіда є, з одного боку вираженням соціально-політичних умов, притаманних часу та політичному устрою держави, але з іншого боку, включає до себе індивідуальні соціальні і психологічні риси окремого індивіда. Байдужість людини до політичного життя, відсутність політичної освіти сприяють можливості маніпулювання нею. Студентська молодь, як найактивніша соціальна група представляє в цьому контексті найбільш проблемну групу, бо коли бракує і освіти, і досвіду, а у політичній культурі є несформуваними політичні цінностей і людина підсвідомо стає виразником не власних, а чужих політичних цілей та ідей, не завжди адекватних загальнолюдській політичній культурі.

Окремо проаналізовано значення національної ідеї у формуванні демократичної політичної культури української молоді і студентства.

Підрозділ 2.2 – «Зміст та умови формування цінностей демократичної політичної культури сучасної української студентської молоді» – присвячений

аналізу сучасних викликів – глобалізації, інформатизації, технологізації та суперечливим процесам демократизації українського суспільства, які в цілому формують зміст та утворюють середовище для засвоєння демократичних цінностей студентською молоддю.

Політична культура сучасного українського суспільства має перехідний, фрагментарний характер, що визначає її унікальні риси. У ній співіснують водночас орієнтації на нові і на цінності минулого, причому носієм як тих, так і інших може бути один політичний суб'єкт. Характерним є також перевага рис авторитарного типу. Серед політичних чинників, що ускладнюють формування політичної культури українців, й у середовищі студентської молоді є відсутність єдиної ціннісної системи в середині суспільства, а також в середині політичної еліти. Політична культура сучасної політичної еліти є фрагментарною, для неї характерна ситуація відсутності будь якої з приводу головних цінностей суспільного та державного розвитку. Головні складники політичної культури: традиції, цінності, норми, свідомість, діяльність тощо в рамках самої еліти є протилежними, невизначеними, що досить ускладнює і політичну соціалізацію молоді.

У політичній культурі сучасного українського суспільства наявним є поєднання протилежних цінностей і норм: з одного боку – вимога демократичних свобод, а з іншого – схвалення недемократичних методів вирішення суспільних проблем; вимоги щодо побудови правової держави, подолання зловживань як у владі, так і у правоохоронних органах поряд із зовсім не правовими діями самих суб'єктів політичної культури. Усе це свідчить про певну роздвоєність політичної свідомості громадян і про дефіцит засвоєння цінностей демократичної політичної культури сучасного студентства, про ризик формування нігілістичної та апатичної молоді.

Окреслені протиріччя потребують пошуку шляхів подолання цих станів у молодого покоління. У зв'язку з цим необхідно, перш за все, вжити заходів для підвищення рівня політичної активності молоді. Для цього необхідно, на нашу думку, створити ефективні умови для реалізації студентської молоді не лише у професійній, а й у громадсько-політичній сфері, сприяти формуванню і розвитку ініціативи, реалізації творчого і активного потенціалу молодих людей.

У третьому розділі – **«Соціокультурна динаміка цінностей політичної культури студентів в трансформаційний період»** – досліджуються зміни ціннісних пріоритетів політичної культури студентської молоді протягом періоду незалежного розвитку України та з'ясовуються чинники, які їх обумовлюють.

У підрозділі 3.1 – *«Взаємообумовленість ціннісної основи та політичної активності студентської молоді в умовах трансформаційних змін українського суспільства»* – відзначається, що реальна політична культура

перехідного суспільства представляє собою суперечливу взаємодію минулих і нових (що зароджуються) ціннісних орієнтацій зі стійким поєднанням стандартів політичної поведінки підданської та активістської політичної культури. Існуюча нині наявність підданського типу політичної культури, й відповідно моделі поведінки пояснюється тим, що процеси перебудови свідомості, ціннісних орієнтацій, стандартів політичної поведінки відрізняються найбільшою інерційністю і консерватизмом, розвиваються через механізми зміни поколінь. Штучне прискорення природного темпу культурної модернізації становить найбільшу небезпеку на шляху глибоких суспільних перетворень. З цієї причини активістська громадянська культура, яка затверджується, ще довго буде поруч зі старими стандартами політичної діяльності, часом дивовижно переплітаючись, а іноді вступаючи в суперечки і конфлікт одна з одною. Ринкові відносини змінюють конфігурацію джерел і способів формування політичної культури, роблячи їх вплив значно ширшим, а процес формування стихійним і не врегульованим. Сама ж культура стає більш диференційованою з точки зору її носіїв (суб'єктів) і способів вираження.

За таких умов формується політична культура студентської молоді. Саме вона визначає її пріоритети, орієнтації в житті і в політиці. Наслідком кризових процесів в економіці, політиці і соціокультурній сфері є те, що за останні роки прихильність до демократичних цінностей в Україні послаблюється. Це стосується рівня поваги до влади та розуміння необхідності активної діяльності політичної опозиції. Ідеї демократії з одного боку обираються молоддю у якості пріоритетних, з іншого – не знаходять підтримки у молодого населення через їх декларативний характер. Перед студентами постає інша картина життя, яка не співпадає з цінностями демократії. Для молоді існує ніби два виміри: теоретичний і практичний. Перший – ілюзорний, проголошуваний політичними діячами і лідерами, який обіцяє краще, благополучне життя. Другий – буденний, жорстокий, байдужий. Цей дисонанс і породжує розчарування, аномію, маргінальність, абсентеїзм, іноді навіть девіантність поведінки.

У підрозділі 3.2 – «Тенденції засвоєння і втілення цінностей демократичної політичної культури студентської молоді в сучасній Україні» – розглянуто сучасний стан та перспективи утвердження цінностей демократії у сучасного українського студентства.

Однією з характеристик українського суспільства є розподіл політичних уподобань за регіонами. Крім відмінності у політико-ідеологічних орієнтаціях, регіони відрізняються рівнем політичної активності. Найактивнішим населенням вважаються жителі Заходу, Київської області та Криму. При цьому спрямованість і цілі представників цих регіонів також різняться. Якщо в західних та центральних областях питання політичної активності пов'язані з незалежним та демократичним розвитком України в цілому, то в автономній

республіці – з обстоюванням виключно соціально-політичних інтересів кримськотатарським та російськомовним населенням. Серед молоді, а особливо у вищих навчальних закладах, в яких молодь є найбільш активною, спостерігається тенденція до активізації інтересу політикою (за останні роки кількість студентського загалу, хто цікавиться політикою збільшилася майже вдвічі).

Аналіз ідеологічних уподобань студентської молоді засвідчує складність орієнтування серед ідейних політичних течій, спектру політичних партій в Україні. Молоді люди виявляють прагматичне ставлення до політики, ступінь якого обумовлюється соціально-економічним чинником. Так, молоді люди невдоволені своїми умовами життя, частіше, ніж ті, хто умовами життя задоволений, виявляють ситуативний інтерес до політичних подій, цікавляться ними тільки тоді, коли вони їх стосуються. Молоді люди, які задоволені своїм життям, частіше не проявляють інтересу до політики взагалі. Тобто інтерес до політики у молодих людей певною мірою є проявом соціального невдоволення. Сучасне молоде покоління, студенти активніше, ніж представники середнього і старшого поколінь, висловлюють підтримку незалежності України, демократії, інтеграції з західноєвропейськими країнами.

Обґрунтовується думка, що низка політичних цінностей формуються у студентів засобами та технологіями політичної маніпуляції, що призводить до негативних результатів. Молодь стає найбільш уразливою для маніпуляцій у періоди активних зіткнень між соціальними групами, коли вплив здійснюється на конфліктні зони того або іншого суспільства, які являють собою сферу соціальних відносин. Негативним є й те, що молода особа, опиняючись у складній ситуації, намагаючись визначитися із шляхом подальшої діяльності, із напрямом майбутніх політичних орієнтацій, тобто зупиняючись на роздоріжжі ідеологічного вибору, фактично у більшості випадків позбавлена цього вибору. Іншими словами, в неї відсутнє головне право демократії – свобода вибору.

Визначається, що політичні пріоритети формуються за цивілізаційною, територіальною належністю. Такий розподіл ми спостерігаємо в Україні, розподіл на захід і схід, ідентифікацію через асоціювання себе з західною чи східною цивілізаціями. При збереженні низького рівня соціально-політичної культури та при поєднанні його з психологічними властивостями молоді як певної вікової групи є небезпека виникнення етнічно-культурних конфліктів.

Запобігти цим деструктивним явищам можливо лише через консолідацію суспільства, через повернення вектору його розвитку в бік реальних демократичних перетворень. Такі зрушення здійснюються завдяки першочерговій і пильній увазі, контролю з боку влади і громадянського суспільства за виконанням прийнятих законів і демонстрації особистих зразків поведінки, які відповідають сучасним реальним демократичним цінностям.

У четвертому розділі – **«Освіта і виховання у формуванні демократичної політичної культури студентської молоді»** – наголошується важливість цілеспрямованої роботи системи освіти у процесі формування цінностей демократичної культури студентської молоді, а також досліджуються проблеми та формулюються напрями оптимізації цього процесу в сучасній Україні.

Підрозділ 4.1. – «Роль інститутів політичної соціалізації у контексті формування демократичної політичної культури молоді» - присвячений аналізу процесу політичної соціалізації студентської молоді в умовах сучасного розвитку українського суспільства.

Питання політичної соціалізації студентської молоді – це теоретична і практична проблема, пов'язана з виконанням завдань демократизації суспільства, в яких на першому місці стоїть аспект особистісного фактора.

Аналіз політичної соціалізації студентської молоді ґрунтується на визначенні суспільних факторів становлення типових форм політичної поведінки і свідомості молодих громадян. Основою, яка забезпечує стабільність держави та гідний рівень матеріального і духовного життя людини, є гуманістична й демократична система цінностей, що базується на політичному плюралізмі, вільній ринковій економіці й рівності громадян перед законом. Не менш важливою залишається проблема спадкоємності в передачі політичного досвіду. З одного боку, моделі політичної поведінки, засвоєні старшим поколінням, не відповідають новим політичним реаліям, а з іншого боку – нові формуються засобами масової комунікації, інформаційними технологіями, які швидко опановує молодь і які мають стихійний характер. Досліджено, що у системі політичної соціалізації студентської молоді значну роль відіграють родина, вища школа, найближче оточення (друзі, оточення), громадсько-політичні молодіжні організації, ЗМІ, церква. В умовах глобалізації та інформатизації суспільно-політичних відносин значну вагу у процесі надання інформації мають засоби масової комунікації (соціальні, інтернет-мережі), лівову частку яких споживає саме молодь. Ці канали можуть мати потенціал витіснення раціонально-критичного сприйняття дійсності, формування віртуального світу, що сприяють маніпуляції свідомістю молодих людей.

У зв'язку з цим у *підрозділі 4.2. – «Система вищої освіти як соціальний інститут та її значення у формуванні демократичної політичної культури молоді»* – обґрунтовується тісний зв'язок категорій «політична соціалізація», «політичне виховання» і «політична освіта».

Наголошується на важливості цілеспрямованого процесу формування політичних цінностей і культури студентської молоді. Вплив маніпулятивних технологій може перетворити студентів у руйнівну силу, яка знищує на своєму шляху все, що охоплюється полем її негативної енергії. Не можна не

рахуватися з молоддю, з її потенціями, ідеалами та інтересами, сподіваннями, з її радикалізмом і нетерпимістю до всього оманливого й хибного, з її відвертістю та прямоотою, з її безапеляційністю та невмінням часто уважно прислуховуватися до старших.

Політична свідомість, ціннісна основа політичної культури формується, насамперед, у процесі засвоєння студентами курсу політології та інших соціально-гуманітарних дисциплін. Основною метою викладання політології є підвищення зацікавленості студентського середовища політичним життям у країні та за її межами, пробудження громадянської активності, сприяння процесу політичної соціалізації та формуванню політичної свідомості молоді. Засвоєння основ політичної науки дасть змогу кожному раціонально-критично осмислювати політичні процеси, вміти протистояти впливу політичних технологій. Стверджується, що нині вища школа має бути одним з домінантних інститутів у процесі політичної освіти сучасної студентської молоді. Бо вивчення політики вже саме по собі є політичним актом. Від того, які погляди, уявлення та переконання щодо світу політики винесе студент зі стін університетської аудиторії, залежатиме майбутнє нашої країни, адже саме молодь визначає перспективи розвитку всього суспільства в цілому.

Використовуючи досвід системи політичної соціалізації демократично розвинених країн, доцільно звернути увагу на питання розробки соціально-політичних європейських стандартів освіти, основу яких становлять спільні цінності: повага до життя та прав інших, відповідальність, солідарність, відкритість щодо інших народів і культур, толерантність, готовність порозумітися, воля до мирного співіснування. Соціально-політична та громадянська освіта розглядаються європейською педагогікою не як окремі курси та предмети, а як педагогічний комплекс, який передбачає й позаузівські програми та заходи, створення позитивного педагогічного клімату, організацію самоврядування, демократичного управління у вузі тощо. Наявність відповідної атмосфери у вузі, спільна діяльність адміністрації, викладачів, студентів впливають на формування демократичних ціннісних орієнтацій у молодих громадян.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної політологічної літератури автором уточнено поняття політичної культури. У дисертації цей феномен розглядається не тільки як частина загальної культури, яка формується і виявляється у процесі політичного життя чи як історично і соціально зумовлений продукт політичної життєдіяльності людей, їх політичної творчості, але й як ціннісно-нормативна система, складники якої у трансформаційних суспільствах є здатними до якісних змін, які обумовлюються

змістом цінностей та їх конфігурацією. Новим аспектом цього визначення є розуміння політичної культури як змінної ціннісно-нормативної системи; змінної як для суспільства загалом, так і для окремих соціальних груп зокрема.

2. Автором визначено багатоманітність підходів до категорії «молодь», окреслено актуальні питання дослідження цієї соціальної групи. У дисертації молодь розглянуто як соціально-демографічну групу, яка наділена особливими соціальними, культурними, політичними та психологічними властивостями і є активним учасником суспільно-політичного життя. Внаслідок процесів соціалізації вона залучається до діючої системи соціальних відносин, засвоює головні правила поведінки, норми та цінності, на основі чого формуються її ціннісні орієнтації. Відзначається, що політичні та світоглядні орієнтації молодшої особистості перебувають на стадії формування. Головними якостями, що відрізняють молодь від інших соціально-демографічних груп, є критичність, прагматизм, активність, спонтанність, наївність, здатність ризикувати та помилятися. Молодь має здатність до швидкого опанування новими політичними знаннями та ідеями, пристосовуватися до зміни умов політичного життя та, як правило, виступає носієм більш прогресивних та раціональних поглядів.

Узагальнено погляди науковців щодо розуміння студентства як соціальної групи. Зокрема визначено, що студентство – це суб'єкт та об'єкт відтворення й використання інтелектуального потенціалу суспільства, що опановує відповідні знання та в якості фахівців матиме можливість привести в рух матеріальні, соціально-політичні та інтелектуальні його сили. Основна діяльність студентства – це оволодіння знаннями та практичними навичками з метою виконання в подальшому функцій інтелігенції.

3. Автором розглянуто основні загальнотеоретичні та методологічні підходи до вивчення поняття «політична цінність» у зарубіжній та вітчизняній політичній науці. Визначено, що проблема дослідження цінностей має міждисциплінарний характер.

Розкрито методологічні засади вивчення аксіологічної складової демократичної політичної культури студентської молоді, зокрема обґрунтовано використання загальнофілософських та специфічних принципів, підходів і методів дослідження. При дослідженні категорій «цінність», «політичні цінності», «ціннісна складова демократичної культури» доведено необхідність використання принципів об'єктивності та історизму, а також цивілізаційний, системний та міждисциплінарний підходи, діалектичний, структурно-функціональний компаративний, формально-логічний методи.

Аналіз теоретичних концепцій та методологічних підходів надав можливість розглянути політичні цінності як сукупність соціально-психологічних утворень в політичній культурі суспільства, ідеалізованих

буденною свідомістю громадян, що відображають значення певних об'єктів, явищ, ідей, подій і процесів суспільно-політичного життя для людини, групи людей чи суспільства в цілому, виражають їх орієнтаційну спрямованість і є певними ознаками політичного режиму. До цінностей демократичної політичної культури автором віднесено демократію, політичну свободу, політичну участь, політичний плюралізм, політичну відповідальність, соціальну справедливість, політичні права людини та їх гарантії, політичну компетентність.

4. Система цінностей демократичної політичної культури сучасного українського студентства формується на затвердженні принципу людиноцентризму, пріоритету прав людини і громадянина у побудові суспільних відносин. В основі демократичної політичної культури є цінності свободи, відповідальності, рівності, справедливості, плюралізму, консенсусу, порядку, стабільності, толерантності, безпеки тощо.

Автором визначено чинники, які впливають на формування політичної культури студентської молоді: зовнішні чинники – глобалізація, інформатизація, технологізація суспільних відносин, демократизація міжнародних відносин, активізація міжнародних культурних зв'язків. Групу внутрішніх чинників складають суперечності державотворчого процесу, становлення демократії та ринкових відносин в Україні, розвиток культури, науки і освіти. Проаналізовано політико-ціннісну сферу українського суспільства і визначено наявність сумніву, недовіри, розчарування тощо. Такі явища обумовлені низьким ступенем реалізації демократичних прав і політичних свобод громадян, певною їх ілюзорністю; значною майновою диференціацією населення, домінуючим впливом економічного чинника при прийнятті судових рішень, залежністю правових дій від політичної волі; певним відступом від моральних норм і принципів заради одержання прибутків, знеціненням людських відносин, посиленням агресивних, насильницьких тенденцій. Політична культура характеризується фрагментарністю, міфотворчістю, відсутністю єдиної ціннісної системи в середині суспільства, а також в середині політичної еліти, поєднанням протилежних цінностей і норм: з одного боку – вимога демократичних свобод, а з іншого – схвалення недемократичних методів вирішення суспільних проблем; вимоги щодо побудови правової держави, подолання зловживань як у владі, так і у правоохоронних органах поряд із зовсім не правовими діями самих суб'єктів політичної влади. Шляхами подолання таких протиріч запропоновано створення ефективних умов для реалізації студентської молоді не лише у професійній, а й у громадсько-політичній сфері, сприяння формуванню і розвитку ініціативи, реалізації творчого і активного потенціалу молодих людей, що має бути відображеним у молодіжній політиці держави.

5. Доведено, що формування цінностей демократичної політичної культури здійснюється двома основними шляхами: стихійно, тобто шляхом освоєння та усвідомлення особистістю практичного політичного досвіду; шляхом цілеспрямованого процесу політичної соціалізації особистості й, насамперед, шляхом політичної освіти та просвітництва. У реальному житті ці шляхи здатні переплітатися. Політичні цінності студентів формуються у процесі поєднання засвоєння їх сутності через вивчення відповідних курсів з апробацією їх чинності в реальній політичній практиці.

6. Досліджено процес політичної соціалізації сучасної студентської молоді в умовах інформаційного суспільства і визначено потужний вплив засобів масової комунікації у цьому процесі. Молодь і студенти складають левову частку споживачів новітніх інформаційних технологій. Досліджено вплив соціальних мереж і визначено, що з одного боку, вони розширюють межі отримання знань, міжкультурної взаємодії молоді, а з іншого – неконтрольований їх характер має потенціал для маніпулювання свідомістю молоді.

7. Розкрито зв'язок категорій «політична соціалізація», «політичне виховання» і «політична освіта» і дійдено висновку, що сучасна парадигма освіти і виховання базується на пріоритеті людини як вищої цінності. Навчання у вищих навчальних закладах поєднує навчання і формування творчої, активної особистості, здатної до самовдосконалення й самореалізації. Політична освіта як важливий засіб політичної соціалізації особистості, її інтеграції у політичну систему, формування рис громадянськості, передбачає засвоєння норм політичного життя, політичних ідеалів та цінностей, способів політичної взаємодії, прийомів впливу на владу та участі у розв'язанні суспільних проблем. Політична освіта має сприяти подоланню таких характеристик політичної свідомості, як нетерпимість, конфронтаційність, таких станів як абсентеїзм та апатія, сприяти формуванню культури толерантності, політичної коректності, самоорганізації молоді та стимулювати її зацікавленість у демократичних змінах в державі, виборчу активність, а також усвідомлення відповідальності за свій вибір та за майбутнє держави.

Основою, яка забезпечує стабільність держави та гідний рівень матеріального і духовного життя людини, є гуманістична й демократична система цінностей, що базується на політичному плюралізмі, вільній ринковій економіці й рівності громадян перед законом.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

1. Бесклетний С. Є. Політична культура як суспільна цінність / С. Є. Бесклетний // Нова парадигма : [журн. наук. пр.] / голов. ред. В. П. Бех ;

Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; Творче об'єднання «Нова парадигма». — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. — Вип. 70. — С. 137-146.

2. Бесклетний С. Є. Формування політичної культури сучасних студентів як завдання практичної політики / С. Є. Бесклетний // Гілея : [наук. вісн.] : зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Вашкевич. — К. : ВІР УАН, 2007. — Випуск 10. — С. 212-223.

3. Бесклетний С. Є. Політична культура як ціннісна система / С. Є. Бесклетний // Трибуна [журнал]. — 2008. — № 1-2. — С. 38-39.

4. Бесклетний С. Є. Становлення політичних цінностей студентів як предмет виховання / Нова парадигма : [журн. наук. пр.] / голов. ред. В. П. Бех ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; Творче об'єднання «Нова парадигма». — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. — Вип. 109. — С. 138-150.

5. Бесклетний С. Є. Політичні науки як чинник формування політичної культури особистості / С. Є. Бесклетний // Гілея : [наук. вісн.] : зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Вашкевич. — К. : ВІР УАН, 2012. — Випуск 65. — С. 218-226.

АНОТАЦІЇ

Бесклетний С. Є. Формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді в умовах трансформації сучасного українського суспільства. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.03 — політична культура та ідеологія. — Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2013.

Робота присвячена дослідженню особливостей формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді, що обумовлюються впливом зовнішніх (процеси глобалізації, інформатизації, технологізації суспільних відносин тощо) і внутрішніх (процеси політичної, економічної та соціокультурної трансформації в сучасній Україні) чинників.

Запропоновано авторське бачення феномену політичної культури як ціннісно-нормативної системи, складники якої (цінності, ціннісні орієнтації) у суспільствах, що трансформуються, здатні до якісних змін, які обумовлюються значенням конкретних цінностей та їх конфігурацією на певному етапі суспільної трансформації. Це бачення доповнює розуміння політичної культури як частини загальної культури суспільства, яка формується і виявляється у процесі політичного життя, як історично і соціально зумовлений продукт політичної життєдіяльності людей, їх політичної творчості.

Аналізується суперечлива економічна, політична та соціокультурна палітра трансформаційного суспільства, яка продукує суперечливий характер формування цінностей демократичної політичної культури студентської молоді. Автор прогнозує посилення тенденції до підвищення політичної

зрілості студентської молоді, формування позиції спротиву маніпуляційним пріоритетам, зростання здатності і потреби студентів брати особисту участь у реальних політичних процесах.

Ключові слова: політична культура, демократична політична культура, студентська молодь, цінності, політичні цінності, політична соціалізація, політична освіта.

Бесклетный С. Е. Формирование ценностей демократической политической культуры студенческой молодежи в условиях трансформации современного украинского общества. — Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата политических наук по специальности 23.00.03 — политическая культура и идеология. — Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. — Киев, 2013.

В диссертации исследуются особенности формирования ценностей демократической политической культуры студенческой молодежи, которые обусловлены влиянием внешних (процессы глобализации, информатизации, технологизации общественных отношений и др.) и внутренних (процессы политической, экономической и социокультурной трансформации в современной Украине) факторов.

Предложено авторское видение феномена политической культуры как ценностно-нормативной системы, элементы которой (ценности, ценностные ориентации) в обществах, которые трансформируются, склонны к качественным изменениям, которые обусловлены значением конкретных ценностей и их конфигурацией на определенном этапе общественной трансформации. Это видение дополняет понимание политической культуры как части общей культуры общества, которая формируется и проявляется в процессе политической жизни, как исторически и социально обусловленный продукт политической жизнедеятельности людей, их политического творчества.

Проанализирована противоречивая экономическая, политическая и социокультурная палитра трансформационного общества, которая продуцирует противоречивый характер формирования ценностей демократической культуры студенческой молодежи. К ценностям демократической культуры студенческой молодежи отнесены: ценность свободы, ответственности, равенства, справедливости, плюрализма, консенсуса, порядка, стабильности, толерантности, безопасности и другие.

Исследована связь категорий «политическая социализация», «политическое воспитание», «политическое образование» и сделан вывод о том, что современная парадигма образования и воспитания строится на приоритете человека как высшей ценности.

Автор прогнозирует укрепление тенденции к повышению политической зрелости студенческой молодежи, формирование позиции противостоять манипуляционному влиянию путем усвоения студентами приоритетов демократии, укрепления потребности участия в реальных политических процессах.

Ключевые слова: политическая культура, демократическая политическая культура, студенческая молодежь, ценности, политические ценности, политическая социализация, политическое образование.

Beskletniy S. E. Forming Values of Democratic Political Culture of Students in the Conditions of Transformation of Modern Ukrainian Society. Manuscript.

A dissertation for a candidate degree in Political Science, specialty 23.00.03 — political culture and ideology. — Dragomanov National Pedagogical University. — Kyiv, 2013.

The dissertation is devoted research features of the formation of values of a democratic political culture of students, which are caused by external (globalization, information, technology use public relations, etc.) and internal (the processes of political, economic, social and cultural and socio-cultural transformations in modern Ukraine) factors.

Author vision of the phenomenon of political culture is offered as a valued-normative system, the elements of which (values, valued orientations) in societies which are transformed feel like high-quality changes which are conditioned the value of concrete values and their configuration on the certain stage of public transformation. This vision is complemented by understanding of political culture as parts of general culture of society, which is formed and appears in the process of political life, as historically and the socially predefined product of political vital functions of people, them political creation.

Analyzed the conflicting economic, political, social and cultural palette transformation of society that produces contradictory formation of values of a democratic culture of students. The author forecasts the strengthening trend of increasing political maturity of students, the formation of the position to resist manipulation influence by the priorities of students with the knowledge of democracy, strengthening the requirements of participation in the actual political processes.

Keywords: political culture, democratic political culture, students, values, political values, political socialization, political education.